

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філологічні зошити. Літературознавство:

ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ВИПУСК III

Рівне – 2015

ББК 83
Ф 54
УДК 82

Філологічні зошити. Літературознавство: зб. студ. наук. ст. Вип. III / ред. кол. Б. М. Кир'янчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2015. – 115 с.

У збірнику вміщені студентські наукові розвідки, результати бакалаврських та магістерських досліджень з актуальних проблем українського літературознавства, теорії літератури, компаративістики та методики викладання української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 3 березня 2015 р.)

Рецензент:

КРИЛОВЕЦЬ А.О., кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет «Острозька академія»).

Редакційна колегія:

ЗАХАРЧУК І.В., доктор філологічних наук, доцент;

БЕСТЮК І.А., кандидат філологічних наук, доцент;

КИР'ЯНЧУК Б.М., кандидат філологічних наук, доцент (головний редактор);

КИРИЛЬЧУК О.М., кандидат філологічних наук, доцент;

КРУПКА М.А., кандидат філологічних наук, доцент;

ТХОРУК Р.Л., кандидат філологічних наук, доцент.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

ЗМІСТ

БЛИЗНЮК ЛЮДМИЛА

Міфологічний символізм числа в літературі
високого модернізму 1920-1930-х років..... 7

БРИЧКА КАТЕРИНА

Питання екзистенції людини в епоху війни (за творами
І. Багряного «Людина біжить над прірвою», «Огненне коло»)..... 13

ГІЛЬ ЛЮДМИЛА

Демонологічно-містичний аспект української химерної прози
(на матеріалі роману-балади Валерія Шевчука «Дім на горі»)..... 18

ГЛУЩУК АНДРІЙ

Художньо-стильові пошуки Богдана-Ігоря Антонича
у збірці «Привітання життя»..... 23

ДИМАН ЮЛІЯ

Експліцитна та імпліцитна версії міжтекстової взаємодії
(Микола Хвильовий та Михайло Коцюбинський)..... 29

КРАСНОЛЮБА КАТЕРИНА

Проекції «нової жінки» у повісті Ольги Кобилянської «Нюба»..... 34

ЛЯСКОВЕЦЬ ЮЛІЯ

«Місто» В. Підмогильного та «Степовий вовк» Г. Гессе:
українсько-німецькі текстові паралелі 1927 року 38

МИКИТЮК НАТАЛІЯ

Митець і влада (за романом-хронікою «Хрещатий яр» Докії Гуменної).. 42

ПАРФЕНІЮК ІРИНА

Жанрові особливості роману Людмили Коваленко «2245»..... 49

ПАХНЮК КАТЕРИНА

Повість «Предание о Гаркуше» як просвітительський проект
у творчій спадщині Григорія Квітки-Основ'яненка..... 53

ПОСЛАВСЬКА ІНЕСА

Дискурс божевілья в романі «Перехресні стежки» Івана Франка..... 59

ПРОЦИШИНА ЛІЛІЯ

Творчість Валер'яна Поліщука в контексті естетичних самоокреслень
української літератури 20-х років ХХ століття 65

РЯБУШИЦЬ НАТАЛІЯ	
Готичний роман Миколи Гоголя: жанрові модифікації.....	72
САЙКО ОЛЕНА	
Життєві стратегії протидії терору у романі Івана Багряного «Тигролови».....	76
САХНЕВИЧ ТЕТЯНА	
Між любов'ю та смертю: дилема героїв повісті Ольги Кобилянської «Земля»	81
СКОРОХОД (КУТІНОВА) МАРІЯ	
Іван Гонта як літературний персонаж Антона Нивинського.....	87
СОЗОНІК МАРІЯ	
Культурологічний матеріал у позакласному вивченні роману Юрія Косача «День гніву».....	93
ФЕДОРИШИНА ЛІЛІЯ	
Лірика Ліни Костенко і Белли Ахмадуліної (порівняльно-типологічний аналіз).....	98
ЧУБИК ВІТА	
Концепція жіночих персонажів у романі Володимира Лиса «Соло для Соломії».....	103
ШЕВЧУК ВІКТОРІЯ	
Міф про Ніобу в модерній та постмодерній версіях (повість «Ніоба» (1905) Ольги Кобилянської та роман «Діти Ніоби» (1996) Софії Майданської).....	107
ЯРОШ ТЕТЯНА	
Синтез мистецтв у творчості Михайла Коцюбинського (на основі етюдів «Цвіт яблуні»).....	112

CONTENTS

BLYZNIUK LIUDMYLA Mythopoetical Symbols Of Numbers In Literature Of High Modernism 1920-1930-th	7
BRYCHKA KATHERINE Problem with Existence of Man in War (on materials of novels <i>Lyudyna Bizhyt nad Prirvoyu (Man is Running along Abyss)</i> and <i>Ohnenne Kolo (Fire Ring)</i> by Ivan Bahrianyi).....	13
HYLL LIUDMYLA Mystical and Demonical aspect in the Ukrainian Magic Prose (on materials of novel <i>Dim na Hori (House on the Hill)</i> by Valeryi Schevchuk)...	18
HLUSCHUK ANDREW Art-style progressing in the Book <i>Pryvitannya Zhyttya</i> (<i>Welcome to Life</i>) by Bohdan Ihor Antonych.....	23
DYMAN YULIA Explicit and Implicit Version of Intertextual Relations (Myhajlo Kotcubinskiy and Mykola Khvyloviy).....	29
KRASNOLIUBA KATHERINE Projections of New Female Figure in Long Story <i>Niobe</i> by Olga Kobylanska.....	34
LYASKOVETS YULIA <i>Misro (City)</i> V.Pidmohylnoho and <i>Stepovyj Vovk (Steppenwolf)</i> H.Hesse: Ukrainian-German Text Parallels of 1927 Year.....	38
MYKHITYUK NATALIA Artist and Power (on the Text of Novel-chronicle <i>Khreshchatyi Yar (Groyn Ravine)</i> by Dokija Humenna).....	42
PARFENIUK IRYNA Genre Features of Utopia 2245 by Lyudmila Kovalenko.....	49
PAKHNIUK KATHERINE Story <i>A Legend about Harkusha</i> as Project of Enlighten Period in Creative Heritage of Hryhorii Kvitka-Osnovyanenko.....	53
POSLAVSKA INESA The Discourse of Madness in the Novel <i>Perekhresni Stezky (The Cross Paths)</i> by Ivan Franko.....	59

PROTSYSHYNA LILIJA Creative Works by Valerian Polischuk in Context of Aesthetic Identifications in the Ukrainian Literature in 20-th Years of XX Century.....	65
RYABUSCHYTS NATALIJA Gothic Novel by Nikolai Gogol: genre modifications.....	72
SAIKO OLENA Life Strategies in Counteract to Terror in the Novel <i>Tyholowy (Tiger Trappers)</i> by I. Bahrianyi.....	76
SAHNEVYCH TATIANA To Choose Love or Death: Dilemma to Heroes in the Novel <i>Zemlya (Land)</i> by Olga Kobylanska.....	81
SKOROHOD (KUTINOWA) MARIYA Ivan Gonta as a Literary Character by Antyn Nyvynskyi.....	87
SOZONIK MARIA Culturological Materials in Extra-curricular Study of the Novel <i>Den Hniwu (Dies Irae)</i> by Yuriy Khosach.....	93
FEDORYSHYNA LILIJA Lina Kostenko's and Bella Akhmadulina's Lyrics (Comparative-Typological Comparison).....	98
CHUBYK VITA The Concept of Female Characters in the Novel of <i>Solo dlja Solomiji (Solo for Solomia)</i> by Volodymyr Lys.....	103
SHEVCHUK VICTORIA The Myth of Niobe in MODern and Postmodern Versions (Olha Kobylanska's Novel <i>Nioba (Niobe)</i> (1905) and Sofiia Maidanska's novel <i>Dity Nioby (Niobe's children)</i> (1996)).....	107
YAROSH TATIANA Synthesis of Arts in Writing of Mykhailo Kotsyubynskyi (based on etude <i>Tsvit yabluni (Apple Blossom)</i>).....	112

Лілія Федоришина

Науковий керівник – канд. філол. наук Бестюк І. А.

ЛІРИКА ЛІНИ КОСТЕНКО І БЕЛЛИ АХМАДУЛІНОЇ (ПОРІВНЯЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ)

У статті проаналізовано лірику Ліни Костенко і Белли Ахмадуліної у порівняльно-типологічному зіставленні, акцентовані художні центри їхнього поетичного світу – сад і музика, а також осмислено версії жіночих образів в інтимній ліриці. Мотивацією до вибору наукового об'єкта слугували такі факти: Ліна Костенко (1930 р.н.) і Белла Ахмадуліна (1937 – 2010) презентують одну літературну епоху, один культурно-історичний і політичний час. Майже ровесниці, випускниці Московського літературного інституту імені О.М.Горького, навіть якийсь час відвідували одні й ті ж семінари. Обидві мисткині ввійшли в літературу в період 1960-х, презентуючи новий формат «соціалізації» жінки, яка обстоює антирадянську позицію.

Ключові слова: лірика, художні концепти саду й музики; «шістдесятники».

Lina Kostenko's and Bella Akhmadulina's lyrics were analyzing in comparative-typological comparison in the article. «Garden» and «music» were accentuated in it as the main artistic centers of their poetic world and, also, interpreted the version of woman's images in the intimate lyrics. The motivation for choosing a scientific object was the following facts: Lina Kostenko (1930) and Bella Akhmadulina (1937-2010) represent the same literary epoch, a cultural-historical and political time. They are almost the same age, graduated of Maxim Gorky Literature Institute in Moscow, even attended the same seminars. Both poetesses became as a part of literature process of 1960's and represented absolutely new format of female «socialization» who defends anti-Soviet position.

Key words: feminist criticism; women's writing; lyrics, artistic concepts of garden and music; man of the sixties.

Ліна Костенко (1930 р.н.) і Белла Ахмадуліна (1937-2010) презентують одну літературну епоху, один культурно-історичний і політичний час. Майже ровесниці, випускниці Московського літературного інституту імені М. Горького (Л. Костенко завершила навчання 1956, Б. Ахмадуліна – 1960), навіть якийсь час відвідували одні й ті ж семінари, про що українська авторка згадує в інтерв'ю І. Дзюбі [5, 134]. Світоглядні позиції молодих поеток формувались у творчій атмосфері тодішньої «літературної» Москви, гарні враження від якої українська письменниця пов'язує із російськими шістдесятниками, – «молодими Орфеями» поміж іншими називає Євгенія Євтушенка (який, як відомо, був чоловіком Б.Ахмадуліної) та Роберта Рождественського [5, 137]. Поєднує Л. Костенко й Б. Ахмадуліну і захоплення Борисом Пастернаком: саме з його лірикою неодноразово порівнюють лірику Б. Ахмадуліної [4]; прізвище Пастернака – в каноні поважної лектури і Л. Костенко [5, 137], згадує його і в поезії «Підмосковний етюд»: «Там Пастернак, а там живе Чуковський, / а там живе Довженко, там Хікмет. /.../ Ще всі живі. Цитуємо поетів. / Ми ще студенти, нам по двадцять літ» [9, 106].

Обидві мисткині ввійшли в літературу в період 1960-х, презентуючи новий формат «соціалізації» [3, 145] жінки, яка обстоює антирадянську позицію, в їхніх біографіях знаходимо чимало фактів, які доводять, як жінки-поетеси чинять опір «системі зла, а в поезії створюють альтернативу соцреалізму» [11, 213]. Так, відомо, що поетки писали листи на підтримку інтелігенції та дисидентів. 1965 року Л. Костенко підписала лист-протест проти арештів української інтелігенції; була присутня на суді над М. Осадчим, М. Зваричевською у Львові. Під час суду над братами Горинями кинула їм квіти. Разом з І. Драчем звернулася до редакції журналу «Жовтень» і до львівських письменників з пропозицією вплинути на захист арештованих; 1965 написала лист-звернення на захист В. Чорновола. Б. Ахмадуліна брала участь у створенні невідцензурного літературного альманаху «Метрополь», неодноразово захищала і висловлювала свою підтримку радянських дисидентів, зокрема Андрія Сахарова. Поетесу навіть виключали з Московського літературного інституту за відмову підтримати таврування Бориса Пастернака (офіційна причина – за нескладений іспит з марксизму-ленінізму), де згодом поновилася.

Літературознавці акцентують нонконформістську позицію шістдесятниць, якої вони дотримувались однаково і в житті, й у творчості. Так, Д. Биков пише про «безоглядну хоробрість Ахмадуліної»: «Звідси безумовно порядна, відважна, красива поведінка Ахмадуліної у всіх ситуаціях, в яких пасували мужчини» [4]. А Л. Тарнашинська стосовно Л. Костенко зазначає: «Вона завжди залишалася сама собою: безкомпромісною, послідовною, мужньою і гострою на слово» [12, 26]; «Її вдача суголосна лиш такому часові, який потребує постійного опору й спротиву. Бо тільки такий час і гартує вдачу, а така вдача, відповідно, ошляхетнює цей час /.../» [12, 34]. Однак важливо, що саме «жіночий голос» Л. Костенко зазвучав у *колоніальній* Україні, причому в екстремальних для неї умовах, – поствоєнний тоталітарний час. І в цьому випадку творче амплуа «Діви-Войовниці», запропоноване О. Забужко, якнайвдаліше надається до постаті Л. Костенко. В інтерпретації Забужко «Міф Української Поетеси – Діви-Войовниці» [7, 139], – це «міф Лесі» (Лесі Українки), що в нього входять, «як маленькі матрьошки в більшу» три поетки – «три Лесі», кожна з яких по-своєму продовжувала (і продовжує) позицію «одинокого мужчини» в національному геокультурному просторі, – це Олена Теліга, Ліна Костенко та Оксана Забужко. Ймовірно тому драматичні питання національної пам'яті, наскрізні в історіософській ліриці Л. Костенко, у творчому спадку Б. Ахмадуліної ми не зустріли; також, на відміну від її російської ровесниці, в ліриці Л. Костенко, немає образів ображеної жінки чи тематизації самоприниження в інтимній ліриці (як, наприклад, у відомому вірші Б. Ахмадуліної «О мой застенчивый герой»). Якщо поезію української авторки можна схарактеризувати як сконденсована філософська теза, то в поезії її російської колеги корелюють філософічність й епічні риси. Ще одним розходженням можна назвати так звану екфрастичну лірику («поезія, побудована на мотивах літературних чи взагалі мистецьких творах» [8, 651]),

яка широко презентована у поетичному світі Л. Костенко (твори зі збірки «Над берегами вічної ріки»: «Падіння Ікара», «Климена», «Притча про річку»).

Водночас, у ліриці Л. Костенко та Б. Ахмадуліної завбачаємо і такі спільні «точки перетину»: гуманістичний пафос, афористична націленість, іронія; модерна репрезентація жіночого досвіду в інтимній ліриці, порушені питання жіночої ідентичності; активними художніми центрами поетичного світу виступають *музика* і *сад*. Знаменно, що навіть збірки Л. Костенко та Б. Ахмадуліної, які побачили світ одного року – 1987, у заголовку містять концепт саду, – це відповідно «Сад нетанучих скульптур» і «Сад».

Поєднання високої жертвності з ніжністю вирізняє драму прощання та мотиви жіночої самопожертви в інтимній ліриці Л. Костенко (це поезії «Я дуже тяжко Вами відболіла», «І як тепер тебе забути?») та Б. Ахмадуліної («Мы расстаемся – и одновременно...» та «Прощание» («А на последок я скажу...»)). Схожими у екзальтованих монологіях болісного прощання стають екзистенційні «межові» стани – «высокой степени безумства» і «дивної отрути».

В інтимному спілкуванні з чоловіком лірична героїня – пристрасна, готова до самопожертви, відповідно і мовлення її емоційно й езотерично насажене, що і є, за визначенням Елен Шовалтер, виразником «сутності жіночої мови» [13, 691]. Зразком такої поезії вважаємо вірші «Спини мене, отямся і отям...» Л. Костенко та «Дождь в лицо...» Б. Ахмадуліної. Поєднує твори мотив самопожертви жінки, – порівняймо: «Я и знать не хочу – / разобьюсь ли о горе, / или в счастье влечу» [1, 7]; «Чи біля тебе душу відморожу, / Чи біля тебе полум'ям згорю» [9, 301].

Сад – це ідеальний простір, прообразом якого є райський сад, Едем. У ліриці мисткинь сад набуває неоднозначних інтерпретацій: сад як знак культури, сад як храм, сад як символ життя [6, 436-437]. «Реальні чи сюрреальні, квітучі чи знищені», сади, – стверджує І. Дзюба, – проходять крізь усю життєтворчість Л. Костенко, бо це узагальнений хронотоп України [5, 119]. Казковий світ саду поєднує такі твори Л. Костенко, як «Осінній сад ще яблучка глядить» і «Дощ полив, і день такий полив'яний», – пейзажні замальовки, в яких погляд ліричного героя нагадує наратора В. Свідзінського, – хлопчика, здивованого світом, для якого цей світ – казка. Архетипний мотив гармонійного світовідчуття райського саду поєднує такі поезії Л. Костенко та Б. Ахмадуліної, як «Летять на землю груші, як з рогаток» і «Случилось так...», – обидві ліричні героїні насажуються вітаїстичною енергією саду. Так, 27-річній героїня російської авторки розповідає, що у цьому віці їй довелося жити в домі, оточеному садом, поміж рідними: «Мне нравилось забыть печаль и гнев, / не ведать мысли, не промолвить слова / и в детском неразумии дерев / терпеть заботу гения чужого. // Я стала вдруг здорова, как трава, / чиста душой, как прочие растенья, / не более умна, чем дерева, / не более жива, чем до рожденья» [1, 70].

Образ «худого» саду сигналізує про доточність людського буття, що ілюструють такі вірші Л. Костенко й Б. Ахмадуліної, як «Виходжу в сад...» та «Сад», що розпочинається словами «Я вышла в сад», – в сюжеті поезії це єдина фраза, записавши яку, лірична героїня задумується і, по суті, переживає своєрідну медитацію: «И, если вышла, то куда я / все ж вышла? Май, а грязь прочна. / Я вышла в пустошь захуданья / и в ней прочла, что жизнь прошла» [1, 182]. Порівняймо, у Л. Костенко: «Виходжу в сад, він чорний і худий, / йому вже ані яблучко не сниться» [9, 342].

Поцінування неповторності внутрішнього світу людини оприявнює музична тема: так, спільний в обох творах («Двори стоять у хуртовині айстр» Л. Костенко і «Август» Б. Ахмадуліної) художній час – осінь, коли ліричні героїні ностальгують за пережитим почуттям кохання, сугерує цей спогад музика. Порівняймо: «Не моя провина, – то музика нагадує про Вас, то раптом ця осіння хуртовина. /.../ Це так природно – музика і час, і Ваша скрізь присутність невловима» [9, 324]; «В ту осень /.../ Мы были звуки музыки одной. / О, можно было инструмент расстроить, / но твоего созвучия со мной / нельзя было нарушить и расторгнуть» [1, 20].

Музичні рефлексії ліричних героїнь пов'язані з музикою польського композитора Фредеріка Шопена (1810 – 1849), що засвідчують поезії «Коли вже люди обляглися спати...» Л. Костенко і «Мазурка Шопена» Б. Ахмадуліної. У цих творах підтримується шопенівське трактування музики як «вираження почуттів», акцентована «шопенівська "печаль"», меланхолійність, характерна, як відомо, «жіночій» прозі О.Кобилянської [10]. Однак якщо Б. Ахмадуліна візуалізує душу музики, яка «развела мои печали / и на себя их приняла» [1, 18], то Л. Костенко з музикою Шопена асоціює складність творчого стану поета і композитора, – уникання фальші у слові рівнозначне чистоті музичного звучання: «Мені хтось душу тихо взяв за плечі – / заговорив Шопенівський ноктюрн /.../ Ніхто не знав. Цього й не треба знати, / як десь ламає пальці віртуоз...» [9, 58]. Музичні прийоми інтонаційного варіювання однаковою мірою спостерігаємо і в поезіях Ліни Костенко, і в поезіях Белли Ахмадуліної. Невипадково їхні вірші стали піснями: твори Л. Костенко «засвучали» завдяки Ользі Богомолець, а вірші Б. Ахмадуліної – у фільмах режисера Ельдара Рязанова: нині називають романсами її «Прощание» («А на последок я скажу...») та «По улице моей который год...».

Отже, у результаті проведеного порівняльно-типологічного аналізу лірики Ліни Костенко і Белли Ахмадуліної, окресливши самотні поетичні світи шістдесятниць, ми акцентували спільні теми й мотиви, «підказані» однією епохою, сугеровані її культурно-політичним кліматом; водночас завбачили нові ракурси, варті уважного перепрочитання, – рецепція творчого реноме Олександра Пушкіна («Астральний зойк», «Віяло мадам Полетики», «Циганська муза» Л. Костенко; «Свеча», «Отрывок из маленькой поэмы о Пушкине», «Опять сентябрь, как тьму времен назад...» Б. Ахмадуліної) та італійських образів («Сніг у Флоренції» Л. Костенко та «Моя родословная», «Венеция моя» Б. Ахмадуліної).

Джерела:

1. Ахмадулина Б. Полное собрание сочинений в одном томе / Б. Ахмадулина. – М. : «Издательство АЛЬФА-КНИГА», 2012. – 856 с.
2. Барабаш С. Філософія осягнення світу : про лірику Ліни Костенко / С. Барабаш // Дзвін. – 2003. – № 4. – С. 142-145.
3. Баррі П. Вступ до теорії : літературознавство та культурологія / П. Баррі ; пер. з англ. О.Погинайко. – К. : Смолоскип, 2008. – С. 144-161.
4. Быков Д. «Я проживу» : эссе о Белле Ахмадулиной [Электронный ресурс] / Д. Быков. – Режим доступа до видання: http://www.rodichenkov.ru/lyrics/bella_akhmadulina/.
5. Дзюба І. Є поети для епох / І. Дзюба. – К. : Либідь, 2011. – 208 с.
6. Энциклопедия. Символы, знаки, эмблемы / Авт.-сост. В.Андреева и др. – М. : ООО «Издательство Астрель» : ООО «Издательство АСТ», 2004. – 556 с.
7. Забужко О. Жінка-автор у колоніальній культурі, або знадоби до української гендерної міфології / О. Забужко // Незнайома: Антологія української «жіночої» прози та есеїтики другої половини ХХ – початку ХХІ століть / Авторський проект, упоряд., вступне слово, бібліограф. відомості та примітки В. Габора. – Львів : ЛА «Піраміда», 2005. – С. 127-152.
8. Качуровський І. Променисті силуети: Лекції, доповіді, статті, есеї, розвідки / І. Качуровський. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 645-676.
9. Костенко Л. Вибране / Л. Костенко. – К. : Дніпро, 1989. – 559 с.
10. Мацяк О. Кобилянська і Шопен: без імітації / О. Мацяк // Парадигма. – 2013. – Вип. 7. – С. 221-230. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/paradig_2013_7_23.pdf.
11. Річка Геракліта / Ліна Костенко; упоряд. та передм. О.Пахльовської; післямова Д.Дроздовського; худож. С.Якутович. – К. : Либідь, 2011. – 336 с.
12. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління : (історико-літературний та поетикальний аспекти) / Л. Тарнашинська – К. : Смолоскип, 2010. – 632 с.
13. Шовалтер Е. Феміністична критика у пущі / Е. Шовалтер // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття / За ред. М. Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів : Літопис, 2001. – С. 662-702.